

Euroopa Regioonide Komitee resolutsioon „Õigusriigi põhimõtte ELis kohalikust ja piirkondlikust vaatepunktist“

(2017/C 272/02)

EUROOPA REGIOONIDE KOMITEE (komitee),

- võttes arvesse komisjoni 11. märtsi 2014. aasta teatist „ELi uus õigusriigi tugevdamise raamistik“ (COM(2014) 158) ning ELi Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide 16. detsembri 2014. aasta järeldusi õigusriigi põhimõtte austamise tagamise kohta;
 - võttes arvesse komitee 12. veebruari 2015. aasta arvamust „Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste roll õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mitmetasandilisel kaitsmisel Euroopa Liidus“;
 - võttes arvesse Euroopa Parlamendi 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta;
 - võttes arvesse ELi lepingu artikli 4 lõiget 3 ja artiklit 5 subsidiaarsuse põhimõtte kohaldamise kohta;
1. väljendab muret, et viimastel aastatel Euroopa Liidus ja üle maailma aset leidnud mitmesugused arengusuundumused seavad ohtu õigusriigi põhimõtte, mis on demokraatia alustala;
 2. juhib tähelepanu asjaolule, et Euroopa Liit on rajatud ühisteleva põhiväärtustele, sealhulgas demokraatia ja õigusriigi põhimõtte austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2, ELi põhiõiguste hartas ja Euroopa inimõiguste konventsioonis;
 3. ootab, et liikmesriigid täidavad oma kohustust austada neid väärtusi, kuna need on aluseks liikmesriikide, liikmesriikide ja ELi institutsioonide ning eelkõige kodanike ja kõigi valitsustasandite vastastikusele usaldusele;
 4. märgib samuti, et Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus, Euroopa Inimõiguste Kohus ja Euroopa Nõukogu on erinevates etappides kinnitanud, et õigusriigi põhimõtte tähendab vähemalt selliste põhimõtete järgimist nagu seaduslikkus, läbipaistvus, aruandekohustuslikkus, võimude lahusus, demokraatlik ja pluralistlik protsess õigusaktide jõustamiseks, õiguskindlus, täidesaatva võimu omavoli keelamine, sõltumatud ja erapoletud kohtud, tulemuslik kohtulik kontroll, põhiõiguste austamine, võrdsus seaduse ees, väljendus- ja kogunemisvabadus;
 5. juhib siiski tähelepanu sellele, et olemasolevate vahenditega ei ole õnnestunud tagada nimetatud põhimõtete täielikku kohaldamist ja jõustamist;
 6. toonitab seepärast, et inimeste kogemused õigusriigi põhimõtte kohaldamisega kohalikul ja piirkondlikul tasandil on sama olulised kui nende kogemused selle kohaldamisega riigi ja Euroopa tasandil;
 7. märgib, et ELis on ligi sada tuhat kohalikku ja piirkondlikku omavalitsust, kellel lasub suur osa vastutusest põhiõiguste ja -vabaduste rakendamise eest kõigis inimestega seotud tegemistes kogu nende mitmekesisuses;
 8. leiab, et tulemusliku õigusriigi mehhanismi loomine ELis on olulisem kui kunagi varem: Euroopa muutuva julgeolekukeskkonna ja ühe liikmesriigi lahkumise taustal peab EL muutuma ühtsemaks, tuginedes ühisele arusaamale, et Euroopa solidaarsus ei ole ühesuunaline protsess. Kõik ELi liikmesriigid ja kõik valitsustasandid peaksid täitma oma vastastikuseid kohustusi ja kaitsma Euroopa projekti kui väärtustel põhinevat ühendust kasvava üleeuroopalise liikumise eest, mis seab kahtluse alla Euroopa põhiväärtused;
 9. rõhutab, et õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste tagamiseks on väga oluline aktiivsete, sõltumatute ja pluralistlike kodanikuühiskonna ja valitsusväliste organisatsioonide osalemine demokraatlikes protsessides ning riiklike institutsioonide ja riigivõimu kontrolli- ja tasakaalusüsteemi nõuetekohase toimimise järelevalves;

10. toonitab, et kuigi 2014. aasta raamistikul põhinevad õigusriigi soovitusel on endiselt jõus, ei ole raamistik seni andnud konkreetseid tulemusi. Eriti kahetsusväärne on asjaolu, et õigusriigi raamistikus on antud juhtnööre nn konstruktiivseks dialoogiks komisjoni ja asjaomase liikmesriigi vahel, kuid sellesse ei kaasata võimalikult varajases etapis eri valitsemistasandeid, sealhulgas kohalikku ja piirkondlikku tasandit, ega kodanikuühiskonda. Olukord on veelgi kahetsusväärsem seetõttu, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid peaksid alati täpsustama, et kuigi menetlus asjaomase liikmesriigi valitsusega kestab, ei soovita riiki teistest eraldada ning ollakse jätkuvalt valmis suhtlema asjaomase riigi ühiskonnaga;

11. toetab seepärast Euroopa Parlamendi 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni, mis sisaldab soovitusi komisjonile demokraatiat, õigusriiki ja põhiõigusi käsitleva ja olemasolevaid vahendeid hõlmava ühtse ELi mehhanismi loomise kohta, ning nõuab, et mehhanism oleks kohaldatav kõigil valitsustasanditel;

12. rõhutab, et selline mehhanism peaks olema objektiivne, põhinema tõendusmaterjalil ja faktidel, õiglasel hindamisel ja kõigi liikmesriikide võrdse kohtlemise põhimõttel ning olema kooskõlas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega;

13. ootab, et ühelt poolt kaasatakse mehhanismiga kohalikud omavalitsused täiel määral komisjoni ja liikmesriikide vahelisse dialoogi ning teiselt poolt antakse neile võimalus pöörduda otse komisjoni poole, kui nad tuvastavad ohu õigusriigi põhimõttele;

14. juhib tähelepanu asjaolule, et tulenevalt Euroopa Liidu lepingu artiklist 2 peavad uued liikmesriigid pärast Euroopa Liiduga ühinemist jätkuvalt täitma kandidaatriikidele kohaldatavaid Kopenhaageni kriteeriume ning et selles valguses tuleks mehhanismi alusel hinnata kõigi liikmesriikide kõigi valitsustasandite vastavust ELi põhiväärtustele põhiõiguste, demokraatlike institutsioonide ja õigusriigi seisukohalt;

15. juhib tähelepanu asjaolule, et organiseeritud kuritegevus ja korruptsioon kahjustavad demokraatiat ja õigusriigi põhimõtet ning võivad viia märkimisväärsete majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste moonutusteni. Uue mehhanismiga tuleks tagada rahvusvaheliste ja ELi standardite parem rakendamine ja jõustamine, et tegeleda puudujääkide ja tõketega, mis takistavad võitlust organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooniga kõigil valitsustasanditel. Kohaliku, piirkondliku ja riigi tasandi asutuste kindel pühendumus on keske tähtsusega konkreetsete sammude astumisel korruptsiooni vastu võitlemiseks ning korruptsioonivastaste jõupingutuste jätkumise ja püsimise saavutamisel. Korruptsiooni käsitlevaid õigusakte tuleb kohaldada ühtmoodi kõigile ja jõustada kõigil tasanditel, et tagada kodanike, kodanikuühiskonna ja avaliku sektori asutuste usaldus ELi liikmesriikide õigussüsteemide vastu;

16. väljendab muret, et õigusriigi soovitusel võivad anda hoogu üleskutsetele poliitilise tingimuslikkuse kasutuselevõtuks. Komitee on kindlalt vastu ideele, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on riigi valitsuse poliitika vangid, mis võib viia linnadele ja piirkondadele suunatud ELi rahastamisvahendite peatamiseni. Komitee toetab siiski partnerluslepingutes sisalduvaid sätteid rahastamise peatamise kohta, juhul kui kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused rikuvad õigusriigi põhimõtet;

17. märgib, et ajakirjandusvabaduse ja mitmekesisuse piiramine ja teabe manipuleerimine, millele on aidanud kaasa nüüdisaegse tehnoloogia areng ja sotsiaalmeedia, mõjutavad negatiivselt demokraatiat kõigil valitsustasanditel. Seepärast on audiovisuaalsete meediateenuste direktiivi käimasolev läbivaatamine väga oluline. Nagu komitee rõhutab, tuleks selles:

— tagada, et riiklike reguleerivate asutuste sõltumatus nii riigiasutustest, audiovisuaalsektori osalejatest kui ka poliitilistest parteidest on Euroopa audiovisuaalmeediat käsitleva määruse alustala, mille tingimusteta tagamine on iga liikmesriigi ülesanne ning mis on nii teabe mitmekesisuse kui ka pluralistliku meediaturu kõige olulisem tagatis Euroopa, liikmesriikide, kohalikul ja piirkondlikul tasandil;

— luua omandisuhete läbipaistvus meedia valdkonnas;

— määratleda platvormi pakkujate roll nii audiovisuaalsete meediateenuste direktiivis kui ka elektroonilist kaubandust käsitlevas direktiivis;

— kehtestada üldised suunised ja soovitused sotsiaalmeedia võrkude ja teiste avalike platvormide pakkujatele, et piirata kontrollimata allikatest saadud ebausaldusväärse ja väärteabe ehk nn võltsuudiste ja alternatiivsete faktide levikut, kuna need ohustavad demokraatlikku protsessi, eeskätt valimiseelsel ajal;

18. teeb komitee presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile, Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Ülemkogu eesistujale ja ELi Nõukogu eesistujariigile Maltale ning samuti Euroopa Nõukogu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kongressile.

Brüssel, 24. märts 2017

*Euroopa Regioonide Komitee
president*

Markku MARKKULA
